

Zakres obowiązywania

Obowiązki służby morskiej, których regulamin nie określa ani nie reguluje, powinny być wypełnione zgodnie z przepisami PZZ, zasadami dobrej praktyki morskiej oraz zwyczajami żeglarskimi.

Postanowienia regulaminu obowiązują: kapitana jachtu morskiego od chwili przejęcia jednostki od armatora do chwili przekazania armatorowi lub osobie wyznaczonej przez armatora do przejęcia jachtu, członków załogi oraz inne osoby znajdujące się na jachcie od chwili ich zaokrętowania do chwili wyokrętowania, przy czym wyokrętowanie członka załogi wymaga zgody kapitana.

Przekazanie jachtu

Przekazujący jacht morski wręcza jego kapitanowi komplet dokumentów po wspólnym sprawdzeniu stanu i wyposażenia jachtu oraz określeniu ewentualnych braków w stanie i wyposażeniu lub wymaganych dokumentach. O przekazaniu i przejęciu jachtu, w stanie określonym w książce inwentarzowej, orzeczeniu zdolności żeglugowej i w karcie bezpieczeństwa, przekazujący i przejmujący jacht dokonują zapisu w dzienniku jachtowym podając datę, godzinę i miejsce przekazania i umieszczają swe podpisy.

Zaokrętowanie załogi

Zaokrętowanie członka załogi następuje po przyjęciu go na jacht przez kapitana, zdaniu do depozytu sportowej książeczki żeglarskiej lub innego dokumentu, stanowiącego podstawę wpisania do załogi i po wpisaniu do dziennika.

Wyokrętowanie następuje z chwilą zwrócenia członkowi załogi dokumentu, na podstawie którego nastąpiło zaokrętowanie i zapisania wyokrętowania do dziennika.

Każde zaokrętowanie i każde wyokrętowanie powinno być zapisane w dzienniku z podaniem godziny, imienia, nazwiska i stopnia osoby zaokrętowanej lub wyokrętowanej i numeru jej dokumentu zdanego do depozytu okrętowego. Dla stwierdzenia tożsamości żeglarza wymaga się poza książeczką żeglarską również okazania dowodu osobistego lub równorzędnego dokumentu.

Oficerowie jako pomocnicy kapitana

Kapitan pełni swoje obowiązki przy pomocy wyznaczonych przez siebie oficerów, chyba że z regulaminu wynika wyraźnie, że kapitan powinien określoną czynność wykonać osobiście. W razie dłuższej nieobecności kapitana na jachcie lub stanu zdrowia nie pozwalającego mu pełnić jakiejkolwiek służby, kapitan powinien przekazać osobiste uprawnienia i obowiązki imiennie wyznaczonemu zastępcy z jednoczesnym zapisaniem tego w dzienniku.

W razie śmierci, utraty zdolności do działania na czas dłuższy oraz w razie wypadnięcia kapitana za burtę lub jego zejścia na stałe ze statku, najstarszy funkcją członek załogi przejmuje wszystkie uprawnienia i obowiązki kapitana. Przejęcie jachtu w tych okolicznościach powinno być szczegółowo opisane w dzienniku.

Obowiązki członków załogi

Każdy członek załogi, zgodnie z ustalonym przez kapitana porządkiem służby, ma obowiązek wykonywać wszystkie czynności wynikające z wyznaczonych funkcji oraz stanowisk manewrowych i alarmowych. Obowiązany jest przy tym do niezwłocznego i ścisłego wykonywania zarządzeń oraz poleceń kapitana i oficera wachtowego, w czasie służby i poza służbą, na jachcie i poza jachtem. Zarządzenia, polecenia i rozkazy dotyczące żeglugi i służby morskiej są ostateczne i podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Wszelkie czynności na jachtach wykonywane są pod kierunkiem kapitana. Wszystkie czynności manewrowe w zasadzie są wykonywane na komendę prowadzącego w danym momencie jacht.

Od polecenia wydanego przez oficera wachtowego, pod warunkiem natychmiastowego wykonania tego polecenia, przysługuje członkowi załogi prawo odwołania się do kapitana, który rozstrzyga ostatecznie. Na decyzje kapitana,

które członek załogi wykonał w czasie zaokrętowania, przysługuje członkowi załogi w ciągu 14 dni od dnia wyokrętowania prawo złożenia pisemnego zażalenia do armatora, który organizował pływanie jachtu. Od nałożonych przez kapitana kar dyscyplinarnych przysługuje członkowi załogi, w ciągu 14 dni od dnia wyokrętowania, prawo odwołania w trybie określonym w wydanych przez PZZ przepisach postępowania dyscyplinarnego. Członkom załogi nie wolno przechowywać na jachcie i spożywać alkoholu bez wiedzy i zgody kapitana.

Wyznaczanie funkcji

Funkcje wyznacza członkom załogi kapitan, kierując się wymaganiami określonymi w karcie bezpieczeństwa statku i przepisami dotyczącymi sportowych stopni żeglarskich. Funkcje poszczególnych członków załogi należy wpisać do dziennika. Prawo czasowego zwolnienia członka załogi od wykonywania wyznaczonych funkcji lub pełnienia służby w czasie wachty przysługuje osobiście kapitanowi. Kapitan określa również szczegółowe obowiązki wynikające z wyznaczonej funkcji.

Zgodnie z dobrą praktyką żeglarską na jachtach stosuje się najczęściej rzeczowy podział na trzy podstawowe funkcje obejmujące:

1. prowadzenie nawigacji,
2. załatwianie spraw gospodarczych,
3. utrzymywanie jachtu we właściwym stanie technicznym.

Funkcje nawigacyjne obejmują: nawigacyjne i organizacyjne przygotowanie rejsu, zaopatrzenie jachtu w przyrządy i pomoce nawigacyjne, meteorologiczne, sygnalizacyjne oraz w niezbędne dokumenty. Przed rejssem nawigacyjny powinien dokładnie zapoznać się z przewidywaną trasą i przygotować wypisy i notatki z locji, spisów świateł a także z map; w czasie rejsu nawigacyjny czuwa nad prawidłowym prowadzeniem zliczenia na mapie, ustala i kontroluje pozycje, prowadzi obserwacje meteorologiczne i odbiór komunikatów radiowych, sprawdza zapisy w dzienniku, w razie potrzeby porozumiewa się przy pomocy sygnałów, czuwa nad wystawianiem przez jacht właściwych znaków i świateł oraz nad nadawaniem prawidłowych sygnałów mgłowych, a w razie konieczności również sygnałów wzywania pomocy.

Funkcje gospodarcze polegają na prowadzeniu gospodarki jachtu w zakresie: finansowym (kasa jachtu), handlowym (zakupy wszelkiego rodzaju), magazynowym (rozmieszczenie i przechowywanie sprzętu gospodarczego i prowiantu), porządkowym (czuwanie nad porządkiem w pomieszczeniach wewnętrznych i higieną osobistą załogi) oraz prowiantowym (wyżywienie załogi).

Funkcje techniczne, inaczej zwane bosmańskimi, polegają przed rejssem na doprowadzeniu jachtu do dobrego stanu, na przygotowaniu i uzupełnieniu części zapasowych i materiałów naprawczych i narzędzi, a w czasie trwania rejsu: na stałym czuwaniu nad stanem technicznym jachtu, na konserwacji kadłuba, lin, żagli i urządzeń oraz na wykonywaniu koniecznych napraw. Do funkcji bosmańskich należy m.in. opieka nad instalacją elektryczną: światłami, silnikiem i sprzętem ratowniczym. Wygląd i stan jachtu zależy od zapobiegliwości, pracowitości i umiejętności bosmana. Jego obowiązkiem jest czuwanie, aby wszelkie roboty konserwacyjne i porządkowe były wykonane na czas i prawidłowo.

Na większych jachtach do obsługi radiostacji nadawczo-odbiorczej wyznaczany jest radiotelegrafista lub oficer radiowy. Obsługa radioodbiornika na mniejszych jednostkach należy z reguły do oficera nawigacyjnego. Na jachtach z silnikiem wyznacza się o ile możliwości stałego motorzystę lub oficera mechanika. Gdy nie ma w załodze lekarza, pomoc w razie choroby lub wypadków oraz opiekę nad apteką powierza się osobom o kwalifikacjach felcherskich lub pielęgniarskich, a co najmniej o wyszkoleniu ratownika PCK.

Rozkład wacht

Kapitan ustala godzinowy rozkład wacht dla nieprzerwanego pełnienia służby, wyznacza dla poszczególnych wacht oficerów i przydziela do nich żeglarzy oraz ustala zakres i porządek wykonywania prac gospodarczych i pozostałych funkcji na jachcie. Porządek wacht i jego zmiany podlegają wpisowi do dziennika. W pływaniach, których czas trwania nie przekracza 6 godzin, kapitan może nie wprowadzać godzinowego rozkładu wacht, powinien jednak każdemu z członków załogi wyznaczyć stanowiska manewrowe.

Przepisy nie ustalają żadnego obowiązującego podziału wacht na jachcie. W praktyce jednak i zgodnie ze zwyczajem żeglarskim stosuje się podział załogi na dwie, trzy lub cztery wacht, co pozwala na nieprzerwaną obsługę jachtu w żegludze. Zmieniające się grupy żeglarzy mają dzięki temu czas na wypoczynek.

W systemie dwuwachtowym zmiana wacht następuje co 6 godzin. Przy podziale na trzy wacht zmiany dokonywane są w odstępach czterogodzinnych. W pierwszym więc przypadku służba trwa 12, a w drugim tylko 8 godzin w ciągu doby.

Aby godziny służby nie wypadły stale o tej samej porze, okres czasu przypadający na jedną z wacht, najczęściej w porze obiadowej - dzieli się na dwie części. W systemie czterowachtowym jedna z wacht, tzw. kambuzowa, zajmuje się w ciągu całej doby sporządzaniem posiłków przy czym porę zdania i rozpoczęcia służby kambuzowej ustala się o takiej porze, aby przekazanie wacht kambuzowej odbyło się w ciągu dnia, a nie wieczorem lub w nocy.

Ustalenie porządku wacht nie oznacza, że poza wyznaczonymi godzinami służby żeglarze zwolnieni są od wszelkich obowiązków i mają czas wolny dla siebie. W systemie dwuwachtowym wolną wachtę można wywołać na pokład w każdej chwili, gdy to okaże się potrzebne do wykonania manewrów; część jej czasu wolnego można również przeznaczyć z góry na zajęcia szkoleniowe, wykłady albo prace gospodarcze. Podobnie i w systemie trójwachtowym. Tutaj jednak obowiązuje zwyczaj, że tej wacht, która w najbliższej kolejności ma objąć służbę, nie powołuje się do żadnych prac, chyba że zmuszają do tego wyjątkowe okoliczności. Natomiast tzw. podwacha, a więc ta, która ostatnio skończyła służbę, pozostaje w stanie ciągłego pogotowia. Wachta kambuzowa w czasie służby kuchennej jest wyłączona z prac na pokładzie.

Stanowiska manewrowe

Kapitan ustala stanowiska manewrowe dla poszczególnych wacht. Zajęcie wyznaczonego stanowiska obowiązuje członka załogi natychmiast po wydaniu komendy "na stanowiska manewrowe". Stanowiska manewrowe dla członków wacht pełniących służbę wyznacza oficer wachtowy. Ustalony ogólnie przydział stanowisk manewrowych podlega wpisaniu do dziennika. Podział czynności załogi na stanowiska manewrowe powinien zapewnić szybkie i sprawne wykonanie manewrów, odpowiednie prowadzenie żeglugi i równomierne rozłożenie pracy. Wymaga więc doboru żeglarzy zdolnych do właściwego wykonania czynności związanych z danym stanowiskiem manewrowym. Liczba i rodzaj tych stanowisk zależą od wielkości jachtu i jego osprzętu oraz od przewidzianych manewrów podstawowych (cumowanie, kotwiczenie, obsługa żagli itp.).

W żegludze szczególnie ważne jest obsadzenie stanowisk sternika oraz stanowiska obserwacyjnego "na oku", co wyraźnie nakazuje prawo MPZZM. Stanowisko "na oku" powołane jest do stałej obserwacji pola widzenia przed jachtem i na boki od niego. Wydzielenie do tej służby specjalnego człowieka i zwolnienie go na czas służby "na oku" od innych obowiązków podyktowane jest odwiecznym doświadczeniem żeglarzy. "Oko" głośno melduje ukazanie się wszystkich przedmiotów zauważonych w polu widzenia obejmującym przednią połowę widnokręgu. Mogą to być znaki zarówno na lądzie jak i na wodzie oraz wszelkie przedmioty pływające, a więc statki, łodzie, chorągiewki i sieci rybackie, skrzynki, kawałki korka, ludzie itp.

Obowiązek głośnego meldowania nie zależy od tego, czy "oko" rozpoznało i umie nazwać przedmiot zaobserwowany. Wystarczy, że go zauważyło. Musi wtedy określić taki przedmiot w jakikolwiek sposób. Meldując należy podać kierunek, w którym przedmiot ukazał się, przybliżoną odległość położenia przedmiotu na lądzie lub na wodzie, określenie jego kursu (przy przedmiotach poruszających się po wodzie w stosunku do jachtu) oraz ewent. inne charakterystyczne dane.

Kierunek podajemy w stopniach lub rumbach, licząc w prawo i lewo od płaszczyzny symetrii jachtu. Odległość podajemy w milach lub w kablach a przy małym oddaleniu w metrach. W miarę zbliżania się do meldowanych już przedmiotów podaje się tylko zmiany odległości, kąta widzenia lub położenia zaobserwowanego przedmiotu.

W nocy "oko" ma obowiązek sprawdzania, czy światła pozycyjne (i ew. topowe) palą się. Wiadomość o paleniu się światła melduje następująco: "Światła się palą". Meldunek ten powinien być podawany mniej więcej co pół godziny, głośno i śpiewnie. Wachtowy lub sternik, a także pozostała załoga wiedzą wówczas, że "oko" czuwa. O zgaśnięciu któregoś ze światła "oko" melduje natychmiast.

Żeglarz wyznaczony na "oko" musi mieć dobry wzrok i niezawodnie rozróżniać kolory, co sprawdza lekarz przy obowiązkowym badaniu. W nocy i na większej fali "oko" powinno być zabezpieczone przed ewent. wypadnięciem

za burtę pasem bezpieczeństwa lub liną. Obejmującego służbę na "oku" zdający powinien dokładnie zaznaczyć ze wszystkimi zaobserwowanymi obiektami w polu widzenia i upewnić się, że nowe "oko" widzi je i rozpoznaje. Stanowiska na "oku" nie wolno w żadnym przypadku opuszczać przed przekazaniem innej osobie. Pełniąc zaś tę ważną funkcję należy być w pełni świadomym związanej z nią odpowiedzialności za spokojny i bezpieczny przebieg żeglugi.

Komendy manewrowe

W czasie manewrowania obowiązuje załogę zachowanie ciszy i skupienie uwagi. Komendy muszą być krótkie, zrozumiałe, wydane energicznie i tak głośno, aby były słyszane przez wszystkich na pokładzie. Członek załogi na stanowisku manewrowym, którego dotyczy komenda, obowiązany jest powtórzyć ją na dowód usłyszenia i zrozumienia. Komenda składa się z zapowiedzi czynności, która ma być wykonana oraz z hasła wykonawczego, które zawiera dopiero rozkaz wykonania.

Od zasady tej są jednak wyjątki. Np. komenda "sternik kurs 250°" powinna być natychmiast wykonana po jej usłyszeniu i powtórzeniu. Natomiast komenda "do wybierania szotów grota" zobowiązuje do powtórzenia jej i przygotowania się do czynności wybierania, dopiero hasło "grota szot wybieraj" zobowiązuje do rozpoczęcia wybierania szota. W tym przypadku wybieranie szotów powinno być wykonywane tak długo, dopóki nie padnie hasło przerywania czynności "dość wybierać". Dopiero jednak komenda "grota szot obłóż" nakazuje zaknagowanie szota i ostateczne zakończenie czynności. Wdrożenie prowadzącego jacht do prawidłowego formułowania i wydawania komend, a załogi do ich powtarzania i bezbłędnego wykonywania, należy do podstawowych wymagań dobrej praktyki żeglarskiej.

Obejmowanie i przekazywanie służby

Służba na jachcie wykonywana jest pod kierownictwem oficera wachtowego, który odpowiada za prawidłowy przebieg służby i bezpieczeństwo jachtu od chwili objęcia służby do chwili jej przekazania, o ile w tym czasie kapitan osobiście nie przejmie kierowania służbą. Objęcie i przekazanie służby powinno nastąpić dokładnie o godzinie wyznaczonej w rozkładzie wacht. Oficer, przekazujący jacht oficerowi wachty obejmującej służbę, obowiązany jest:

1. określić na mapie i opisać pozycję jachtu o godzinie wyznaczonej na zmianę wachty,
2. zapoznać obejmującego służbę z sytuacją jachtu na morzu i położeniem znaków, świateł nawigacyjnych i statków w zasięgu widoczności,
3. przekazać instrukcje kapitana co do dalszego toku służby i żeglugi,
4. zwrócić uwagę na okoliczności mogące mieć wpływ na dalszy bezpieczny przebieg żeglugi.

Oficer przekazujący służbę kończy ją dopiero po oświadczeniu przez oficera obejmującego służbę, że służbę od niego przejmuje. O każdym przekazaniu służby powinien być dokonany zapis w dzienniku, z określeniem pozycji jachtu współrzędnymi geograficznymi.

Obowiązki służby na jachcie

Służbę morską na jachcie, odpowiednio do okoliczności i decyzji kapitana, wykonuje się zgodnie z wymaganiami określonymi w regulaminie dla: wachty morskiej, wachty kotwicznej lub wachty portowej.

Niezależnie od rodzaju wachty oficer wachtowy obowiązany jest pełnić służbę zgodnie z poleceniami kapitana i wymaganiami dobrej praktyki morskiej i odpowiada za:

1. okazywanie przez jacht znaków i świateł latarni okrętowych przewidzianych przepisami,
2. nadawanie wymaganych przepisami sygnałów akustycznych w razie spotkania z innymi statkami w czasie mgły i ograniczonej widoczności,
3. nadawanie w razie potrzeby sygnałów zwrócenia uwagi, natychmiastowe wezwanie kapitana w razie pojawienia się nagłego 1. niebezpieczeństwa i zaalarmowanie załogi,
2. prawidłowe prowadzenie zapisów w dzienniku.

Polecenie nadania przez statek sygnałów wzywania pomocy wydaje osobiście kapitan. W czasie wachty morskiej, oficer wachtowy obowiązany jest prowadzić żeglugę odpowiednio do napędu jachtu i odpowiada za:

1. utrzymywanie odpowiedniej szybkości i stałej gotowości jachtu do wykonania wszelkich niezbędnych manewrów,
2. prawidłowe sterowanie i wykonywanie manewrów,
3. stałe obserwowanie sytuacji na morzu,
4. prowadzenie nawigacji i określanie pozycji statku.

Oficer wachty morskiej nie może opuszczać pokładu na czas dłuższy, aniżeli niezbędny dla dokonania zapisów w dzienniku, wykonania pracy na mapie i użycia pomocy nawigacyjnej. Żeglarze wachty morskiej obowiązani są przez cały czas jej trwania przebywać na pokładzie, z wyjątkiem konieczności udania się pod pokład w celu wykonania polecenia oficera wachtowego.

W czasie wachty kotwicznej, oficer wachtowy obowiązany jest zapewnić bezpieczny postój na kotwiczowisku oraz gotowość jachtu do podniesienia kotwicy i podjęcia żeglugi, odpowiadając za stałe dozоровanie łańcucha kotwicznego i obserwowanie sytuacji na morzu.

W czasie wachty portowej, oficer wachtowy obowiązany jest zapewnić bezpieczny postój jachtu w porcie i odpowiada za zorganizowanie odpowiedniego dozoru nad jachtem oraz stwierdza, czy osoby zamierzające wejść na jacht lub go opuścić otrzymały na to zgodę kapitana.

Rozkład funkcji alarmowych i ćwiczenia alarmowe

Alarm "człowiek za burtą". Żeglarz, który pierwszy zauważy za burtą człowieka wymagającego pomocy, ogłasza to okrzykiem "człowiek za burtą" i jest obowiązany rzucić człowiekowi za burtą koło ratunkowe z pławą świetlną oraz do chwili złuzowania przez innego obserwatora lub wyłowienia człowieka obserwować go na morzu, wskazywać jego położenie i głośno informować o jego zachowaniu się i odległości od jachtu.

Na okrzyk "człowiek za burtą" wszystkie wachty zajmują jak najprędzej stanowiska manewrowe i bez oddzielnego rozkazu przygotowują statek do wykonania wszelkich manewrów. Manewr "człowiek za burtą" do chwili przejęcia komendy przez kapitana przeprowadza oficer wachty, w czasie której zdarzył się wypadek.

W razie nie wyłowienia zza burty członka załogi, jacht powinien krążyć w pobliżu miejsca wypadku przez 48 godzin, o ile warunki na morzu nie czynią tego niebezpiecznym dla jachtu lub załogi.

Alarm wodny ogłasza kapitan w wypadku, gdy bez zastosowania nadzwyczajnych środków jachtowi grozi zatonięcie. Po ogłoszeniu alarmu wodnego członkowie załogi zajmują stanowiska wyznaczone w rozkładzie alarmu wodnego. W toku alarmu wodnego kapitan osobiście kieruje akcją ratowania jachtu.

Alarm pożarowy. Członek załogi, który pierwszy zauważy ogień lub wybuch na jachcie, ogłasza to okrzykiem "pożar", określając równocześnie jego miejsce i natychmiast przystępuje do gaszenia ognia przy pomocy najbliższych znajdujących się środków przeciwpożarowych. Po ogłoszeniu alarmu pożarowego członkowie załogi obejmują stanowiska wyznaczone w rozkładzie alarmu pożarowego. Do czasu objęcia kierownictwa akcji gaszenia pożaru przez kapitana czynnościami przeciwpożarowymi załogi kieruje oficer wachty służbowej.

Alarm łodziowy (opuszczenie jachtu) ogłasza kapitan. Po ogłoszeniu alarmu łodziowego wszyscy członkowie załogi obowiązani są natychmiast założyć pasy ratunkowe i zająć stanowiska określone w rozkładzie alarmu łodziowego. Załoga opuszcza jacht na osobisty rozkaz kapitana w sposób i w kolejności przez niego określonej.

Rozkład alarmowy i sygnały alarmowe

Na jachcie powinien być wywieszony w widocznym miejscu, podpisany przez kapitana rozkład alarmowy, w którym należy podać stanowiska i obowiązki członków załogi na wypadek ogłoszenia każdego z alarmów wraz z rozkładem tych stanowisk.

Jachty o długości powyżej 17 m powinny w rozkładzie alarmowym umieścić następujące sygnały:

- dla alarmu "człowiek za burtą" - trzy długie dźwięki,
- dla alarmu wodnego - dwa krótkie, dwa długie i dwa krótkie następujące po sobie dźwięki,
- dla alarmu pożarowego - dwa krótkie i jeden długi dźwięk,
- dla alarmu łodziowego - siedem lub więcej krótkich i jeden długi dźwięk.

Sygnały te powinny być nadawane przy ogłoszeniu poszczególnych alarmów. Mają one na celu nie tylko zwrócenie uwagi własnej załogi ale i innych statków.

Ćwiczenie alarmów

Przed rozpoczęciem pływania kapitan obowiązany jest zapoznać członków załogi z rozkładem alarmowym i obowiązkami poszczególnych członków załogi na wypadek alarmu. Alarm ćwiczebny "człowiek za burtą" zarządza kapitan - z nowo zaokrętowaną załogą - w ciągu pierwszych 24 godzin od opuszczenia portu. Pozostałe alarmy ćwiczebne zarządza kapitan w ciągu pierwszych 7 dni od rozpoczęcia pływania z nową załogą. Alarmy ćwiczebne dla tej samej załogi zarządza kapitan co najmniej raz w miesiącu. O przeprowadzeniu alarmu ćwiczebnego należy dokonać zapisu w dzienniku.